

Tümgüçlülük (Omnipotent) Duygusunun Satın Alma Davranışlarına Etkisi

Habib Hamurcu¹

Özet

Rehberlik ve psikolojik danışma (RPD) hizmetlerinin temel amaçlarından biri de bireylerin sağlıklı karar verme becerilerinin geliştirilmesidir. Karar verme becerileri kişilerin dürtüsel, yoğun duygusal hislerle değil alternatifleri de düşünerek mantıklı kararlar vermesini amaçlamaktadır. Karar verme dinamiğinin en çok sergilendiği ve dış koşullar tarafından da sıkça yönlendirilmeye çalışıldığı alanlardan biri de satın alma davranışlarıdır. Psikanaliz kuramı, sahip olduğu derinlemesine bakıştan dolayı satın alma kararlarının dinamiğini anlamada etkili bir kuramdır. Psikanaliz, derinlemesine çözümleme ve yorumlama özelliğinden dolayı edebiyat, sanat, film ve siyaset alanlarında disiplinler arası da çalışılan bir kuramdır. Önemli toplumsal kurumlarımızdan olan ekonomi alanında da üretim-tüketim süreçlerindeki insan davranışlarının derinlemesine incelenmesinde de psikanaliz önemli katkılar sağlayabilecektir. Satın alma davranışı da kişinin özellikleri ve satın alınan ürün-hizmetin özelliklerinden dolayı karmaşık bir süreç sonucunda gerçekleşmektedir. Bu karmaşık süreci açıklamada kullanılabilecek psikanalitik kavramlardan biri de tümgüçlülük (omnipotent) duygusudur. Tümgüçlülük duygusu, narsist kişiliğin bir özelliği olduğundan dolayı, ayrı bir kavram olarak fazla incelenmemiştir. Bebeklik dönemindeki narsist kırılmaların, travmaların, ayırma-bireyselleşme problemlerinin bir sonucu olan tümgüçlülük duygusu, bireyin kendilik algısını, benlik yapısını kırılğan narsisizmi telafi edecek şekilde yapılandırır. Tümgüçlülük duygusunun baskın olduğu psikolojik süreçler, nesne ilişkileri bağlamında insan ilişkilerini, tüketim-üretim ilişkilerini de şekillendirebilecek potansiyele sahiptir. Tümgüçlülük duygusuna sahip birey, bu duygusunu besleyebilmek için pazarlamanın kendisine sunduğu statü, güç, konfor vb. özellikli ürünleri almaya yönelebilecektir. Kırılğan narsist yapı, köklü bir terapi sürecinden geçmediği sürece avutulmaya ihtiyaç duyabileceğinden, bu duygunun satın alma süreçlerindeki baskın rolü uzun süre devam edebilecektir.

1 Dr. Öğr. Üyesi, Erciyes Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı. Talas – Kayseri. E-mail: hamurcu@erciyes.edu.tr, ORCID ID: 0000-0003-1976-4118

Bu çalışmada, tüm güçlülük duygusunun gelişimi ve satın alma süreçlerine etkisi toplumsal, kültürel dönüşüm önerileri şeklinde alt başlıklar halinde açıklanmaya çalışılmıştır. Ortaya konulan bilgiler RPD hizmetlerinin hem önleyici, geliştirici, koruyucu işlevlerinin öncelikli olduğu rehberlik alanında hem de psikolojik danışma alanında fayda sağlayabilecektir.

GİRİŞ

Bireylerin bir duruma, olaya karşı gösterdikleri tepkiler birbirinden farklılık göstermektedir. Bu farklı tepkilerin temelinde; genetik, biyoloji gibi fizyolojik kökenli disiplinlerden tarih, ekonomi, antropoloji, psikoloji gibi sosyal bilimlere uzanan geniş bir etki alanı bulunmaktadır. Davranış bilimleri, bu farklı disiplinler (sosyoloji, psikoloji, ekonomi, biyoloji, hukuk vb) aracılığıyla insan davranışlarının anlaşılma, kontrol edilebilir hale getirilmesini amaçlamaktadır. İnsan davranışlarının çoğu, çok faktörlü bir etkileşimin sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Kişilerin karşılaştıkları durumlar aynı olsa bile algıları, duyguları, tutumları, benlik algıları gibi değişkenler farklı olduğundan, kişilerin duruma gösterdikleri tepkiler de birbirinden farklılaşmaktadır (Göktaş Kulualp, Karadağ; 2019).

Bilim dünyamızın zenginleşmesiyle birlikte insan davranışlarını tek bir boyut, disiplin üzerinden açıklamaya çalışmak, zorlama bir çaba olmaktadır. İnsanların hayat boyu gerçekleştirdiği en temel, yaygın davranışlardan biri olan satın alma davranışını derinlemesine anlayabilmek için psikolojik süreçleri incelemek, disiplinler arası geçerlik ve kuramsal iddiaları sağlamlaştırmaya açısından da önemli görülmektedir. Sosyal bilimler arasındaki örtüşen çalışmalar bilim dünyasına önemli katkılar sağlamıştır. Gerek eğitim-öğretim süreçlerinde okullarda gerekse ruh sağlığı alanında işlevler sunan Rehberlik ve psikolojik danışmanlık (RPD) alanı da insan davranışlarının temel ilkelere göre şekillenmesinde etkili olan alanlardır. RPD hizmetleri öğrenciler, danışanlar tarafından içselleştirilip kendi yaşamlarına aktarıldığında toplumsal bir boyuta da evrilmektedir (Satan, 2013; Yavrutürk, 2025). RPD hizmetlerinin temelinde yatan kuramlardan olan psikanaliz kuramının ışığında satın alma davranışının incelenmesi hem RPD hem de ekonomi alanına katkılar sunabilecektir.

Psikanalitik literatürün kavramlarından olan tümgüçlülük (omnipotence) duygusu, insan davranışlarını etkileyen, yön veren kavramlardandır. Bu çalışmada öncelikli olarak tümgüçlülük kavramının gelişimi ve psikososyal süreçlere etkisine değinilecek, ardından satın alma, tüketim boyutlarına olan etkisi ortaya konulacaktır. Tümgüçlülük kavramına yönelik yapılan çalışmalar sınırlıdır. Psikanalitik kuramının, diğer psikoloji kuramlarına göre insan davranışlarını daha derinden inceleyen bir disiplin olmasından dolayı, bilinç dışı süreçlerde, duygu odaklı süreçlerde gerçekleşen satın alma davranışını

yorumlamada tümgüçlülük kavramının incelenmesi önemli görülmektedir. “Öngörülebilir olmayanın, öngörülebilir bir ontolojisi” (İnce, 2018) ifadesi açısından baktığımızda da öngörülebilir olması zor olan satın alma davranışının, psikanaliz ve diğer bilimlerin ışığında öngörülebilir hale gelmesinde insan davranışlarının derin yapı ve süreçlerinin varlığı üzerine çalışan psikanaliz ve bu çalışma bağlamında tümgüçlülük kavramı katkılar sağlayabilecektir. Tümgüçlülük duygusu, ihtiyaçlar meydana getirir ve bu ihtiyaçlarda satın alma taleplerini oluşturur. Satın alma davranışının altında yatan tümgüçlülük duygusunun anlaşılması sayesinde bilinçli tüketim açısından ve ruh sağlığı açısından katkılar elde edilebilecektir.

1. Tümgüçlülüğün Gelişimi

Bebğin anneden sağlıklı bir şekilde, kendiliğini kazanma dinamikleriyle ayrışması ruh sağlığının en önemli kazanımlarındandır (Masterson, 2010). Bebeğe gösterilen sevgi, bebeğin beslenmesi, ihtiyaçlarının sürekli olarak o talep etmeden karşılanması neticesinde bebeğin kendini sevilen bir nesne olarak algılamasında, birincil narsizm denilen durum gerçekleşmektedir. Bu durumlar sürecinde bebek, “ben istedim ve oldu” düşüncesi ile tümgüçlü bir narsizm düşüncesine sahip olabilecektir. Birincil narsizm evresinde bebek, kendi kişiliğinin sevilen bir unsur olmasının farkındadır. Dış dünya nesnelerinden (annenin beslemesi, gülmesi, davranışları vb) ziyade kendini sevilen, güçlü, değerli gördüğü evre bu birincil narsizm evresidir. Sağlıklı narsizm algısı, bireyin kendini sevmesini içeren, kişilik gelişimi için gerekli olan bir algıdır. Sağlıklı narsizm boyutunda, kişi kendini tümgüçlü hissetmese bile kendini gerçeklik sınavından geçirerek yeteri kadar, olabildiği kadar güçlü, başarılı, güzel vb. görebilecektir. Sağlıklı narsizm algısı, güçlülük duygusunun yanlış bir genelleme ile tümgüçlülüğe evrilmediği aşamadır.

Bebek 15-16. aylardan itibaren ikincil narsizm evresinde, kendilik ve nesne ayrışması sürecini geliştirmeye başlar. Bu durum, benliğin ve benliğin özerk işlevlerinin gelişmesiyle oluşmaktadır. Birincil narsizm evresinde bebeğe verilen sevgi ile belirli bir güç elde eden bebek, sağlıklı bir benlik algısı geliştirir ve bu benliğe uygun işlevleri kendilik üzerinden gerçekleştirir (Auchincloss, Samberg; 2012). İkincil narsizm evresinde libidinal yatırım artık nesnelere yönelmiştir. 15-16. aylarda bireyselliğinin iyice farkına varan bebekte narsizm zirve yapar fakat kırılma anını da hissetmeye başlar. Mahler bu durum için Tümgüçlülük sanrısı tanımını kullanmıştır (Mahler, 1979). Çocuk psikanalizinde önemli isimlerden olan Klein (2015), ikincil narsizm dönemine gelen aylarda nesnenin yıkımı ve yeniden oluşturulmasında bebeğin tümgüçlülük fantesizine bağlı olarak yıkma ve yeniden oluşturma süreçleriyle tümgüçlülük duygularına ve zayıflıklara karşı da inkar mekanizmasına başvuracağını ifade etmektedir.

Mahler ve Klein tüm-güçlülük duygularının çocuğun psikolojik gelişimindeki sürecine ve yetişkinlikteki yansımalarına değinen psikanalistlerdendir.

Becker (2024), tüm-güçlülük duygusunun kişilik gelişimi sürecinde son derece önemli olduğu konusunda Mahler ve Klein ile benzer görüşlere sahiptir. Çocuk beslenir ve sevilirse belirli bir etkileyici her şeye kadir olma duygusuna, yok edilmezlik güç ve kendini koruma, geliştirme duygularına sahip olacağını ifade eder. Becker (2024) çocuğun, kendisini sonsuz olarak, evrenin kendi etrafında döndüğü düşüncesine sahip olabileceğini belirtir. “Ölümün İnkarı” adlı eserinin adında da vurguladığı gibi, ölüm fikrinin bastırılmasının nedenini de narsisizm canlılığının sürekliliğine duyulan güven olduğunu ifade eder.

Tüm-güçlülüğe ego kavramı ekseninden bakıldığında da ego, birincil nesne ideali kırıldığında ve idealin depo nesnelere yansıtıldığında kaybedilen mutlak gücü aramaktan vazgeçmez (Decherf, 1986; akt. Riberio 2015). Satın alma davranışına bu açıdan baktığımızda, tüketime sunulan nesneler belirli özelliklerine bağlı olarak narsist tüm-güçlülük duygularının yansıtıldığı bir depo nesnesi özelliğini taşıdığından satın alma daha güçlü şekilde gerçekleşmektedir. Bebek için anne, olmazsa olmaz bir unsurdur. Bebek için anne, kendi istek ve arzularından farklı arzu ve istekleri, güçleri olan biridir. Onun için bebek, ebeveynlerinin sınırsız gücüne (tüm-güçlülüğüne) dair algısını korur. Birincil narsizm evresinde tüm-güçlülük duyguları tadan bebek, ikincil narsizm evresinde dış dünya nesnelerini farkettilikçe bu duygularını kaynağının annesinin güçlülüğünde olduğunu görüp biraz kırılanlıkla birlikte bu duyguyu devam ettirmeye çabalar.

Her şeye kadir olma yanılgısının büyük bir yanlış anlama olduğu gerçeğinin kademeli olarak kavranması ve kabul edilmesi ruh sağlığı için gereklidir. Bu gerçek, ikincil narsisizmi güçlendirecek ve her şeye kadir olma yanılgısının yerine geçerek, çocuğun bu yanlış anlamının kabul edilmesinin yol açtığı boşluğa karşı öz saygısını korumasına yardımcı olacaktır. Buna karşın anne-çocuk ayrılığı ne kadar sağlıklı, travmatik düzeyde olursa tüm-güçlülük duygusunun önemi de o derece artacaktır (Klein, 2012). Ayrışma - bireyleşme sürecinin problemlili olması sonucunda çocuk için anneye muhtaç olmamaya çabalama, hadım edilmekten korkma sonucunda tüm-güçlülük gelişmeye başlar.

Tüm-güçlülük duygusu, yaşamın ilk aylarında ortaya çıkar. Freud’a göre gerçeklik ilkesi tüm-güçlülüğü kısıtlar. Kısıtlamaların ardından, bireysel olarak sınırsız gücümüzü göstermemizi sağlayacak araçlar arama ihtiyacı ortaya çıkar. Ancak bu araçların, sosyal kurallara uygun, kabul edilebilir olması gerekmektedir (Smith, 1986). Bu tüm-güçlülük araçları zenginlik, güzellik, zekâ, şöhret gibi veya diğer insanlar arasında fark yaratacak statü göstergesi taşıdığına inanılan unsurlara sahip ürünler olabilmektedir. Fark yaratma, öne çıkma ihtiyacı

anneye bağlı, alma hazlarının arzalandığı, bir nevi cennetin yaşandığı tümgüçlü evrenin bir duygusudur. Gerçeklik ilkesinin hayattaki temsilini yapan kültür ve toplum gibi unsurlar, birey üzerindeki etkisini azalttığında ya da birey bu gerçeklik kurumlarını göz ardı ettiğinde sınırsız güç duyguları tüketim, gösteriş nesneleriyle kendini bireyin narsist tümgüçlülüğünün nesnesi olarak tüketilmeye başlanacaktır.

Freud (2022), insan ilişkilerinde çekim yönü baskın çıkan kişilerin güçlülük duygularını başkalarıyla duygusal ilişkiler kurmada; kendine yeten tek başınlığı başarıyla deneyimleyen kişinin temel tatminini, güçlülüğünü kendi ruhunun iç işleyişinde; eylem insanının ise gücünü sergileyebileceği dış dünyada güçlülük duygularını gidermeye çabalayacağını ifade etmektedir. Bu ifadeye günümüzde insanların insan ilişkilerinde yaşadığı problemlerden dolayı, tümgüçlülük yatırımını dış dünya nesnelerine yaptığını söyleyebiliriz. Güçlülük duygusunu karşılayan hizmet ve ürünler ile bu duygunun geçici olarak avutulması, insan ilişkilerinde ve tek başınlıkta aranan tümgüçlülüğe göre daha fazla olmaktadır. Şüphesiz günümüz insan ilişkilerin zayıflaması ve kendilik algısının bozulması, bireyselliğin ön plana alınmasıyla birlikte bu durumu oldukça etkilemiştir.

Psikanalizde tümgüçlülük duygusu ağırlıklı olarak narsisizm, ayrılık travması ve psikanalitik öncelikli davranışları açıklamak için kullanılmıştır (Ribeiro, 2015). Tümgüçlülük kendi içinde aktif süreçleri olan bir yapı olarak düşünülebilir. Bu süreçlerin satın alma davranışları gibi birçok sosyal bilim süreçlerini etkilemesinden dolayı sadece narsist kavramı üzerinden anlaşılmaya çalışılması eksiklik doğurabilecektir. Ayrıca son zamanlarda tanısız etiketleme davranışına tepki olarak çıkan tanılar üstü yaklaşım, ruh sağlığı için yapı ve süreçlerin incelenmesi ve geliştirilmesine öncelik veren bir yaklaşımdır (Gökdağ ve Başaran, 2023). Freud (2022), bir duygunun güçlü bir ihtiyacın dışavurumunu sağladığı ölçüde enerji kaynağı olabileceğini ifade etmektedir. Tümgüçlülük duygusu da narsist yapının hissetmesi gereken duygusal ihtiyacının dışavurumunu sağladığı için başlı başına bir enerji kaynağı olarak satın alma süreçlerinde etkisini gösterebilecektir.

Kernberg (2019), narsistlerin kazananlar grubuna ait olmamaktan korktuklarını ve sıradanlaşma olasılığından dehşete düştüklerini ifade eder. Narsistler her şeye kadir olduklarını gösteren, onaylanan ve dolayısıyla güçlü olan şeylerin peşindedirler. Bu mantıktan hareketle tümgüçlülük duygusunun narsistik kavram içeriğinin dışında, satın alma gibi davranışlara etkileri bağlamında incelenmesi, tümgüçlülük duygusunun etki potansiyelinin ortaya çıkarılmasına katkı sağlayabilecektir.

2. Tümgüçlülük ve Satın Alma Süreçleri

Tümgüçlülük ile ilgili en temel yaygın sorunlar olarak kibir, gösteriş, bayağılık, ahlaksızlık ve aşırı zenginlik hırsı gibi sorunlar göze çarpmaktadır. Birçok toplumda lüks tüketim eşitsizliklerle birlikte artmaktadır. Tüketim davranışının ve gösterişin altında yatan mantığın kavranması bu iki durumun anlaşılmasına katkı sağlayabilecektir (Riberio, 2015).

Bireylerin satın alma süreçlerinin gerçekleşmesi için belirli bir gelirin olması gerekmektedir. Narsist yapının imajla varlığını sürdürmesinden dolayı, tümgüçlülük prestiji yapılan meslek, elde edilen gelir olmaktan ziyade belirli ürünlere kayabilmektedir. Bu da gelirin, mesleğin biraz daha geri plana atılmasına ve önceliğin o ürünleri elde etmek olmasına, o ürünleri alma bağlamında gelirin değerlendirilmesine neden olabilmektedir. Günümüzde gençlerin meslek seçimleri sorgulandığında, mesleğin kişisel tatmininden ziyade o meslekten elde edilecek gelirle alınacak hizmet ve ürünlerin ifade edilmesi durumu artmaktadır. Bu durum, önemli olan unsurun o ürünlere sahip olacak paraya sahip olabilme mantığının yerleşmesine ve hızlı, kolay para kazanma isteklerine de kapı açabilmektedir.

2.1. Tümgüçlülük ve Satın Alma Davranışı

Tümgüçlülük duygusunun gerçeklik şartlarıyla sınırlandırılması sonucunda, sosyal hayat, kültür tarafından kabul gören davranışlar, ürünler ile bu duygu karşılanmaya çalışılmaktadır. Günümüzde sosyal kabul, ilişkisel sosyal çevre kriterlerinin göz önüne alınması durumu bireyselliğin artması sonunda azalmaktadır. Bu tamamen kötü bir durum olmamakla birlikte dengeli gözetilmesi gereken koruyucu bir sistemdir. Evrensel güçlülük unsurları olarak görebileğimiz güç, zenginlik, şöhret, prestij, liderlik gibi algıların cazibesi bulunmaktadır. Bu algıları hissetmeye giden sürecin tümgüçlülük duygusunun telafisi olarak karşılanmaya çalışılmasında tüketim nesnelerin baştan çıkarıcı etkisi kişiyi teslim alabilecektir (Lowen, 2004). Belirli bir çaba sonucu hakedilmiş, temelleri sağlam olan ve toplum tarafından imaj olarak değil, kazanılmış bir güçlülük olarak görülen güçlülük unsurları kişiyi daha sağlıklı bir narsizm sürecine götürebilecektir. Kazanılmış bir güç olarak değil de imaj aracılığıyla elde edilmeye çalışılan güçlülük algısı, baştan çıkarıcı, nesnelere ihtiyaç duyacaktır. Bu fetişizm özellikli baştan çıkarıcı nesnelerin fiyatları da bu özelliklerine bağlı olarak daha fazla olabilmektedir. Bu tarz narsizmin imaj aracılığıyla güç ve kontrol elde etmeye çalışması, histronik davranışlara da sebebiyet verebilecektir.

Nesnelerle yapılan bu sembolik aktarım zenginlik, şöhret, prestij, bilimsel önderlik vb olduğunda toplum ve kültür tarafından makul görülebilmektedir.

Tümgüçlülük duygusunu benlikte yer alan kırılmış bir fay hattı olarak tasvir ettiğimizde, o kırılan yapının satın alma davranışlarının sonunda yetkin, tamamlanmış bir doyuma eremeyeceğini, derinlemesine bir çözümleme yapılmadan sürekli olarak bunun arayış, doyum yansımalarının hayatta yer edinebileceğini söyleyebiliriz.

2.2. Tümgüçlülük, Kibir ve Gösterişçilik

Kibir kişisel bir hal, durum; gösteriş ise bunun dışı yansıyan boyutudur. Kibir, kişinin önemli ölçüde rahatsız olduğu yetersizlik, değersizlik duygularını telafi etmek için kullandığı, benliğin olumlu bir fantezi imgesi olarak tanımlanmaktadır (Firestone, 1994). Kibir, çocuğun hayali yenilmezliğinin, tümgüçlülük fantezisinin temel düşüncelerindendir. Ruhsal alandaki bu yenilmezlik, tümgüçlülük düşüncesi güçlü bir enerji olarak kişiye bir dinamizm katabilecektir. Fakat bu güçlü dinamizm kaynağında ve yorumlanmasında tümgüçlülük, kibir ve gösterişin varlığı yok sayılmamalıdır. Sağlıklı bir kendilik geliştirip, anlama yönelik eylemler sergileyen bireyde de benzer bir dinamizm gözlenebilecektir ve bu dinamizmin kaynağı ve yorumlamaları daha sağlıklı olabilecektir. Tümgüçlülükten gelen dinamizm empati, saygı gibi değerleri göz ardı edebilecekken, gerçek kendilik ve anlam inşasından gelen dinamizm bu değerlere dikkat edebilecektir.

Narsisizm literatüründe ve edebiyatında ölüm, sıkça değinilen en gerçek bir olgudur. Geçerli bir kendiliğe ve benlik algısına sahip olan bireyler için reddedilme, hatırlanmama gibi durumlar benlik saygısını çok zedeleyen bir durum olmazken, kırılan narsizme sahip olan bireyler için bunun gibi durumlar benlik saygısını sarsıcı ve karşıya zarar verici bir saldırı durumuna dönüşebilir (Göka ve Beyazyüz, 2015). Araştırmalar kırılan narsizm, yalnızlık ve ölüm kaygısı arasında anlamlı pozitif ilişkiler olduğunu göstermektedir (Krizan ve Herlache, 2018; Alshishani, 2023). İkincil narsizm döneminin kırılma ile hissedilen yetersizlik, güçsüzlük duygularının yarattığı tümgüçlülük yansımasını sağlayan ürün ve hizmetler, elit statü özellikleri taşıdıkları ölçüde kişiye teselli verebilecektir. Özellik-faktör yaklaşımı açısından tümgüçlülük duygusu-satın alma süreçleri değerlendirildiğinde de pazarlama ile üst düzey olarak sunulan ürünler kişideki yetersizlik duygusunu çağrıştırmayıp tersine, tümgüçlülük tesellisi sağlayacağı için talebe neden olacaktır. Kırılan narsist için kusurlu olmak, asla tümgüçlü olmamak demektir. Tümgüçlü olması gerektiğini hisseden birey bunu makam, iş, kariyer açısından yapamıyorsa da ürünler ve yaşayış bazında yapabilmelidir ki, bu duygunun belirli oranda giderilememesi dayanılmaz bir durumdur.

İnsanların temel ihtiyaçlarını karşılamaları normal ve arzulanabilir bir durum iken, ihtiyacı olmayan şeyleri almak, ihtiyaçlarının ötesinde bir tüketimde bulunmak ta bir güçlülük göstergesi olabilmektedir. İhtiyacı olanla yetinenle, ihtiyacı olmayanı da alan arasında farklı kişilik özellikleri bulunmaktadır. Yine daha önce bahsedildiği gibi bazı tüketimlerin ihtiyaç dışı makul düzey isteklerden oluşması, kendilik ve haz arayışı adına kabul edilebilir durumlardır. İhtiyaç üstü tüketimin altındaki dürtü tümgüçlülük hissetme amaçlı bir rahatlama olduğunda farklı şekilde yorumlanabilecektir. Gösterişli davranışlar üzerine yapılan çalışmalar Amerika ve Batı Avrupa’da, gelişmiş müreffeh kapitalist ekonomilerde uzun süredir ihmal edilmiştir (Riberio, 2015). Amerika’da ayrıca servet sahibi olmak başarının bir göstergesi olarak varlığını sürdürürken, bu davranışının özüne pek dikkat edilmemektedir. Kanuni sınırlara yakalanılmadığı sürece servet sahibi olmak bir güçlülük göstergesi olarak değerlendirilmektedir.

Diğer insanları küçümsemek, kişiye bir büyüklük kazandırarak daha iyi hissetmesini sağlayabilecektir (Ribeiro, 2015). Bu kibirli davranış sembolik olarak ötekini yok etmekle eşdeğerdir. Çalışmak zorunda kalmadan tüketebilmek ya da çok az, kolay çalışarak tüketebilmek büyük bir egemenlik göstergesidir. Maalesef günümüz birçok iş imkanlarının, tümgüçlülük kırılmağına sahip bireyler için tam bir tatmin sağlamamasından dolayı o yetersizlik, kanaat etme duygusunu yaşamamak için çalışmamayı ve aile evinde kalmayı seçtiklerini de düşünebiliriz. Ev genci olarak ta tanımlanan bu bireyler için temel tüketim tümgüçlülük nesnelere makul bir erişimlerinin olması yeterli tatmini sağlayabilecektir.

2.3. Tümgüçlülük ve Fetişizm Araçları

Fetişizmin, özel bir etkisi olan nesneler üzerinden insanlar arasında bir tarz ilişkiye neden olduğu düşünülür. Fetişizm nesnelere satın alma ekseninde baktığımızda bu nesnelerin kişisel taleplerden ziyade pazarlama ve üretim ile oluşturulduğu ve devamında derin duygusal ihtiyaçlara karşılık geldiği, sahiplenildiği ve fetişizm nesnesi durumuna geldiği söylenebilir. Fetişizmin temelinde, çocuklukta sağlıklı bir ayrışma yaşanamaması, ayrılık travması gibi etkilerin yoğunluğunda kişinin, benliğinin imgeleriyle birleşen tüm güçlü bir anne - baba yaratarak daha önceki ilişkiyi yeniden kurmaya çalışması yatmaktadır (Alper, 2012). İkincil narsizm evresinin kırılmağına tümgüçlülüğünü saklama çabasının, gerçeği yadsıma çabasının yansıması olan fetişizm, kişinin egosunda bir bölünme meydana getirir. Çocukluk yaşantılarının etkisiyle olağanüstü şiddette inkâr mekanizması kullanmak zorunda kalan kişiler, fetişizm geliştirmeye yatkındırlar (Fenichel, 1974). Fetişizm nesnelerinin kişiyi yatıştırma işlevi olduğu göz önüne alındığında,

bu yatıştırılmaya duyulan ihtiyacın sürekliliğinden dolayı fetişizm araçlarına duyulan ihtiyaç, tüketim devam edebilecektir.

Tümgüçlülük, narsizm ve benlik algısı gibi birçok değişkenin bir sonucu olarak ta ortaya çıkan tüketim ve bunun gösterilmesini anlamak için fetişizm bağlamında da olaya bakılmalıdır. Tümgüçlülük duygusu baskın olarak kişiler bu duyguyu gidermek için toplumsal olarak, pazarlama olarak değerli kılan fetiş araçlara yönelebileceklerdir. Diğer kişilerden gruplardan baskın, güçlü olabilmek için aynı ürünü almada ki öncelik bile (ürün sıralarından sabahlamak vb) bir güç unsuru olabilmektedir. Ribeiro (2015), fetiş araçlarının bireysel mutlak güç duygularının kurtarılması için toplum onayıyla seçildiği ifade eder. Günümüzde toplumdan onay unsuru büyük ölçüde çekilmiş, pazarlama ve özgürlük söylemlerinin alanına bu ürünler sunulmuştur. Bu fetiş araçlarının çok çeşitli olması rekabeti, çatışmayı önlemeye ve tümgüçlülük duygusunun ürün ve hizmetlerde sürekli tüketime sevk edilmesine neden olabilmektedir.

Fetişizm nesnelerin tüketim nesnesi olarak oluşumunda Kohut'un (1998) görüşleri de önemli yere sahiptir. Kohut (1998), çocuğun büyüme süresinde annenin yeterince iyi aynalama yap(a)mamış olmasından dolayı çocuğun büyülenmeci güçlülük ihtiyaçlarını karşılayamadığını ifade eder. Baba da çocukla eşduyumsal ilişki kurmayarak çocuğun yüceleştirme ihtiyacını giderememiştir. Bunların sonucu olarak çocuk kendiliğini oluşturma sürecinde sağlıklı kendilik nesnesi kaynaklarını bulamadığından problemler yaşar. Sonuç olarak ta örneğin, anneden görmek isteyip bulamadığı sıcaklığı deneyimleyebileceği çorap, çamaşır, battaniye kenarı vb. kumaşlarla içindeki eksik kalan duygusal dürtüleri yatıştırmaya, onarmaya çalışabilecektir. Böylece o nesneye ilişkin fetişizm amaçlı bir satın alma tutumu geliştirilebilecektir.

Bu bölümün yazıldığı günlerde sosyal medyada viral olan, kimsesiz maymun Punch olayında ki peluş orangutan oyuncakını, geçiş nesnesi ve kırılgan benlik nesnesi bağlamında tüketim nesnesi örneği olarak yorumlamayı deneyebiliriz. Winnicott'a (1998) göre geçiş nesnesi, bebeğin anneden ayrışma sürecinde anneden ayrılmayı kolaylaştıran, çocuğun annesinin imgesini atfetmiş olduğu nesnedir. Maymun Punchun annesi tarafından terk edilmesi sonrasında punch, diğer maymunların zorbalıklarına maruz kalmış, hayvanat bahçesi yetkililerinin verdiği peluş orangutan oyuncakla vakit geçirmeye başlamıştır. Normal bir anne bebek ayrışmasında, yastık, battaniye, annenin bir kıyafeti, oyuncak vb geçiş nesnesi olarak kullanılmaktadır. Bu peluş oyuncak bir geçiş nesnesinden ziyade anneden göremediği sıcaklığı almasına yardımcı olacak bir fetişizm nesnesi görevi görebilmektedir (Kohut, 1998). Maymunun peluş orangutana sarıldığı, sığındığı anların videoların yayılmasından sonra bu maymun ve orangutan peluşlarının hızlı bir şekilde satışa sunulduğu görülmüştür. Yine

bugünlerde dağa yürüyen penguen, selde kaybolan tavuk wilson örnekleri de viral hale gelmiştir.

Bu üç hikâyedeki ortak duyguların çaresizlik, terk edilmişlik, tükenmişlik gibi kırılğan çocuk tarafımıza hitap eden benzer duygular olduğunu söyleyebiliriz. Kırılğan çocuk kavramının içinde, yalnız, terkedilmiş, küçümsenmiş, bağımlı çocuk modları yer almaktadır (Young vd, 2019). Eğer ki çocuk herhangi bir nedenle ayrılık travmasını özel bir yoğunlukla yaşıyorsa, o kişi fantezilerinde kendi benliğinin imgeleriyle birleşen tümgüçlü bir anne-baba yaratarak daha önceki ilişkiyi yeniden kurmaya çalışabilir (Lasch, 2019). İşte bu noktada anne-baba etkisinin türevleri olabilecek eril - dişil telafi ürünlerinin tüketimi devreye girebilecektir. Punch olayında dişil şefkat arayışının baskın çıktığı bir fetişizm nesnesinin oluştuğunu söyleyebiliriz. Bu tarz duygulara dayalı tüketim “kör bir iyimserlik” davranışı olarak ta yorumlanmaktadır (Lasch, 2019). Bu çocuk modlarının ortak noktalarının ihtiyaçlarının karşılanmaması, ihmal edilmeleri diyebiliriz. Bu videoları izleyen kırılğan narsizm, kırılğan çocuk modlarına sahip bireylerin duyguları tetiklenebilecektir. Illiouz (2007), duygusal yaşamı, ekonomik aklın işlediği bir alan olarak görmektedir. Duygusal yaşamı yönlendirmede günümüz sosyal medya araçlarının etkisi göz alındığında, doğrudan reklamlar kadar izlenen reels videolarının da satın alma kararlarında önemli olduğunu söyleyebiliriz.

2.4. Tümgüçlülük ve Birikimcilik

İnsanlar farklı nedenlerle birikimcilik yapabilirler. Ekonomist F. A. Hayek’e göre de akılcı bir özgürleşme yorumu olarak, bireyselden genele yayılan birikimci bir geleneksellik yaygınlaşmaktadır (İnce, 2018). Tümgüçlülük ihtiyacının sürekli aktiflik göstermesi sonucunda kullanılan birçok eşya da bu duygunun aranması ve pazarlama tarafından da o algıyla sunulması neticesinde, anısı hatırası olan eşyaların biriktirilmesi yerine tümgüçlülüğü karşılayan ürünlerin biriktirilmesi artmaktadır. Bu duygunun sürekli aranması sonucunda ürünlerin de devamlı olarak yeni modellerinin talep edilmesi de artmaktadır.

Gereğinden fazlasını elde etmek, alıcı kişinin diğer insanlardan çok farklı olduğu anlamına gelir ve başkalarının aldığından daha fazlasını, büyüğünü almak, bireye dünya tarafından hizmet edildiği şeklinde de yorumlanabilir (Riberio, 2015). Tümgüçlülük duygusunu karşılayan ürünlerin satın alınıp biriktirilmesi kadar, bu tarz ürünlerin aynı kişi tarafından üretilip yoğun şekilde satılması, tümgüçlülük duygusunu bireysel ve dış gerçeklik tarafından onaylayabilecektir. Almak bir güçse, aldırarak ta ayrı bir güç unsuru olarak değerlendirilmelidir.

2.5. Tümgeçlölölük, Savunma Mekanizmaları ve Anlam Arayışı

Tümgeçlölölük duygusunu karşılayan ürünlerin satın alınıp biriktirilmesi kadar, bu tarz ürünlerin, hizmetlerin aynı kişi tarafından üretilip satılması da tümgeçlölölük duygusunu bireysel ve dış gerçeklilik tarafından onaylayabilecektir. Bu bir şekilde telafi mekanizmasının satın alınacak meta üretimine dönmesi anlamına da gelmektedir. Tümgeçlölölük algısının içe dönük doyurulması gereken bir ihtiyaçtan, bir ürün hizmet üretmeye dönüşmesi ikigai mantığını da kısmen çağrıştırmaktadır. İkiğai, Japonca’da “hayattaki amaç” veya “yaşamaya değer hayat” olarak anlamına gelmektedir. Kişisel yeterliliklerin, tutkuların mesleğe dönüştürölmesi ifade eden bir döngüye sahiptir. İkiğai, daha iyi fiziksel sağılık algısıyla pozitif korelasyona, olumsuz sağılık algısıyla da negatif anlamlı ilişkiye sahiptir (Kotera vd 2021).

Aşağıdaki ikigai döngüsünde, bir kişinin tutkuyla yapmayı istediğı ürün, hizmetin ekonomik olarak bir değere dönüşme süreci yer almaktadır.

Şekil 1. İkiğai Döngüsü. (Garcia, Miralles; 2019:85)

İkiğai mantığındaki, bir uğraşı tutku ile bakabilmeyi Freud (2022)’un, bir duygunun güçlü bir ihtiyacın dışavurumunu sağladığı ölçüde enerji kaynağı olabileceğini ifadesiyle yeniden yorumladığımızda, tutkulu bir uğraşın altında olan tümgeçlölölük duygusunun üretici bir duyguya dönüştölüğünü söyleyebiliriz. Tümgeçlölölük duygusunu toplumla uyumlu hale getirmeye çalışan gerçeklilik ilkesi burada da üretim hizmetlerinin koşulları olarak karşımıza çıkabilecektir.

Ribeiro (2015), sınırsız gücü kurtarmanın insanlığın büyük bir problemi olduğunu, diğer insanlardan güçlü, farklı görünmek için yapılabilecek en iyi şeyin, kendisine değerli gelen fetiş araçlarını yapmaya hazır olmak olduğunu ifade etmektedir. Meslek seçimi kuramlarından “Özellik - etmen” yaklaşımı ile tümgüçlü birey ile güçlülük nesnesini karşılaştırmak mümkündür. Özellik kavramı, zihin ya da fiziksel yapıma, ruhsal yapıma dayalı olarak ortaya çıkan ve ölçülebilen bireye ait nitelikler olarak tanımlanmaktadır. Etmen kavramı, başarılı meslek/iş performansı için gereken özellikleri ifade etmek için kullanılmaktadır. Kişilik özellikleri ve mesleğin gereklilikleri arasındaki uyum yakınlaştıkça, o meslekte başarılı, üretken olma mesleki ve kişisel doyum alma artacaktır (Yeşilyaprak, 2013).

Tümgüçlülük duygusunun üretime dönüşmesine savunma mekanizması ekseninden de bakabiliriz. Bebeğin birincil narsisizm evresindeki “düşündüm, istedim gerçekleşti” tümgüçlülüğü ikinci narsizm evresinde dış gerçeklikle karşılaşınca bu duyguyu kaybetmemek için nesnelere yatırım yapmaya başlar. Narsist güçlü yapısını kaybetme korkusunun sarıldığı tümgüçlülük duygusu bu anlamda bir savunma mekanizması olarak ta düşünülebilir. Hoşa gitmeyen duyguları deneyimlemekten alıkoyan zihinsel etkinlik ve/veya davranışlar savunma niteliği taşımaktadır. İdeal imge veya nesneyle özdeşim adlı savunma mekanizması (Blackman, 2024), harika olduğu düşünülen kişi veya nesnelerle özdeşleşmeyi, onlar gibi düşünmeyi, davranmayı; nesne boyutunda da nesne ile karşılıklı olarak birbirine hitap edebilecek bir mükemmellik içinde özdeşim kurulduğu anlamına gelmektedir. Tümgüçlülük duygularına karşılık gelen nesnelerin satın alınması, ikincil narsizm kırılğanlığının telafisinde farklı savunma mekanizmaların kullanımıyla telafi edilebilmeyi karşılayabilmektedir.

Hart (1948), yetişkin yaşamındaki tüm yüceltmelerin, örneğin; bilim, sanat, mekanik, alım satım vb. çocukluktaki ilgi alanlarının sonucu olduğunu ifade eder. Ayrıca bilim, sanat ve edebiyattaki en büyük eserlerin insanlığa duyulan özverili bir sevgiyle değil, gösterişli bir egoizmle yaratıldığını vurgular. A.Freud (1937) simgesel olarak bir hayali temsil eden bir etkinlikte bulunmayı, yüceltme savunma mekanizması olarak tanımlamıştır. İkincil narsizm evresinde tümgüçlülük duygusunu devam ettirmek isteyen çocuğun yüceltme mekanizmasını kullanabileceği düşünülebilir. Hart (1948) başarılı bir yüceltmenin sırrının, her şeye kadir olma gücümüzü başkalarıyla paylaşma olasılığında yattığını ifade eder. Yücelttiğimiz unsur başkaları gördükçe, onlar görünen yüceltilen davranışı, ürünü onaylarken, kişi de alt düzlemde narsist kırılğanlığının telafisi olarak tümgüçlülük duygusunu tatmin edebilmektedir. Sosyal medyanın yoğun ilgi alma merkezli kullanılışına ve beğeniler almaya bu eksen de bakabiliriz. Daha çok beğeni almak için kültürün ve kişilerin gerçeklik ilkesinin sınıandığı durumlar artmaktadır. Bazı sosyal medya, video paylaşım

sitelerinde beğeni butonu ve beğenme sayısının olmasına rağmen, beğenmeme butonunun veya sayısının görünmemesi gerçeklik kaybı, gizlenmesi olarak değerlendirilebilir.

Yüceltme davranışının toplum tarafından onaylanması, beğenilmesi, ebeveynlerinin asıl sevgisinin yerini almaktadır (Hart, 1948). Toplumun onayı ve beğenmesi, bu tepkiyi elde etmek için kullanılan nesnenin, bir fetiş nesnesi olarak kapasitesine bağlıdır. Kişi ve toplum için güç, prestij, itibar (tümgüçlülük yansımaları) temsil eden bu davranışlar, tümgüçlülük duygusunun tatmini için kullanılmaktadır.

Bireyin diğer insanlardan farklılaşması birçok farklı nedenden olabilmektedir. Kendini üstün görme, büyülenmecilik merkezli bir farklılaşma, insan ilişkileri kaynaklı problemler yaratabileceği için sağlıklı olarak değerlendirilebilecektir. Kişinin olağanüstü bir durum (kariyer, iş, spor, sanat vb. başarısı) için verdiği mücadele sonrasında elde ettiği farklılaşma ise temel kişilik ve insani ilişkiler açısından problemlere neden olma olasılığı daha düşük olduğu için sağlıklı bir farklılaşma olacaktır. Becker (2024) “Ölümün İnkarı” adlı eserinde, sıradan ölümlülerden farklılaşmanın birçok yolu olduğunu, kozmik birliğin yaratıcısının tümgüçlülüğünden kendisine düşen hayat amacının hakkını vermenin de tümgüçlü bir farklılaşma olacağını belirtmiştir.

Yaşanmış gerçek bir hayat hikayesinde kendi ölümüne giden hastalık sürecini kaleme alan Dr. Kalanithi (2024:111), “Kusursuzluğa ne kadar yaklaşırsanız yaklaşın, asla ulaşamazsınız; ama yaklaşmak için hiç durmadan çabalayacağınız sonsuz bir hedefe pekâlâ inanabilirsiniz” yorumuyla, en temel gerçek olan ölüm karşısında bir anlam bulunarak güçlülüğün idealizm süreciyle en güçlü bir bütünleşme ile devam ettirilebileceğini ifade etmiştir. Freud (2022), bebeklikteki çaresizlik ve onun doğurduğu baba özleminden kaynaklı olarak tümgüçlü dinsel imgelere sahip çıkılmasını, “babanın korumasına duyulan gereksinime benzer güçte başka bir çocukluk gereksinimi düşünemiyorum” şeklinde ifade etmiştir. Seneca (2019), “Evrenin yapısından ötürü katlanılması gereken ne varsa, yüce bir ruhla karşılanmalı. Bu bizi bağlayan kutsal yükümlülüktür kendisinden kaçmaya gücümüzün yetmediği ölümlü şeylere katlanmak ve onlardan rahatsız olmamak. Biz bir krallıkta doğduk, Tanrı’ya itaat etmek bizim için özgürlüktür.” İfadesiyle, ölüm ve diğer güç yetirilemeyeceği konuları gerçeklik bağlamında kabul edip, insanın sorumluk ve sınırlar bilinci dahilinde hareket etmesinin, ona gerçeklik kaynaklı asıl gücü vereceğini vurgulamıştır.

3. Tümgüçlülük, Toplumsal ve Kültürel Dönüşüm

Bebegin ikincil narsizm evresinde yaşadığı kırılğanlığın tümgüçlülük duyguların oluşumundaki rolü belirgindir. Bu evrede yaşanan kaygının

kademeli olarak azaltılması sayesinde hem içsel hem de dışsal nesneler sağlıklı şekilde yeniden kazanılabilecektir (Klein, 2015). Nesnelerin tümgüçlülük nesnesi olmaktan çıkması fetişm tüketimini de azaltabilecektir. Kişi kendilik nesnesi olarak bazı nesneleri seçebilecektir ve altta giderilmesi gereken bir kaygı olmadığından sağlıklı bir tüketim, birikim, gösteriş süreci meydana gelebilecektir. Kohut (1971), çocuğun sınırsız taleplerine karşılık kademeli geçişli hayal kırıklıkları ile birlikte sınırların zamanla kristalleşeceğine ve sonucunda olgun yeterli hedeflere gerçekçi bir öz saygıyla ulaşılacağını belirtmiştir. Ayrıca “anne gözündeki ışıltıyı” önemli bir kabul, onaylanma, sevgi davranışı olarak çocuğun gözlemleyeceğini vurgulamıştır. Kişinin onaylanma ve kabul için arayabileceği bu bakış zamanla toplumun, kültürün kişiye bakışında da aranmaya çalışılabilecektir. Bireyselliğin önde olduğu benlik modelinde bu toplumsal gerçekliğin kabulü az olurken, gelenekselci benlik modelinde de gereğinden fazla olabilmektedir.

Tümgüçlü satın alma davranışları ile gerçeklik ilkesinin sağlıklı bir şekilde birleştirilmesi hem birey hem de toplum için önemli kazanımlar sağlayabilecektir. Green (2001) narsisizm ve gerçekliğin birbirinin dışlamayan ama birbirine zıt yönde duran unsurlar olduğunu ifade etmektedir. Narsist yapı tümgüçlülük hazzını yaşamak için gerçeklikle temasını, bağıni azaltmalıdır. Bireyselleşen toplumlarda ilişkisel kültür, değer gibi gerçekliklerin özgürlük algısıyla geri planda tutulması daha fazla tümgüçlülük yanılsamalarına neden olabilecektir. Green (2001) gerçekliğin narsizme karşı olan dışsal direncini toplumsal kuralların belirlediğini ifade etmiştir. Gerçekliğin sadece dışsal kurallardan değil, sağlıklı bir benlik gelişiminden, duygu odaklı yaklaşımlardan, varoluşçu perspektifler gibi yaklaşımlar aracılığıyla kişisel olarak ta kazanılabileceği düşünülmelidir.

Tümgüçlü yapıların kişi ve toplum açısından dönüşümü; aileden başlayan bir gerçeklik kabulü, sağlıklı narsisizm süreçleri ve olabildiği kadar güçlülük algısının kavranmasıyla gerçekleşebilecektir. Toplum ve kültür açısından da tümgüçlü satın alma gibi davranışların toplumsal gerçeklikle sağlıklı şekilde karşılanması sağlandığında ruh sağlığı ve bilinçli tüketim, üretim adına önemli kazanımlar elde edilebilecektir. Kişi, tümgüçlülük nesnelerini seçerken gerçeklik sınamasıyla karşılaşır. Evde ebeveynlerle başlayan bu gerçeklik sınaması, çocuk büyüdükçe akranlar, toplum, kültür olarak çeşitlenerek devam eder. Arzu ve disiplin, haz ve değer arasındaki arabuluculukta toplum, kültürel kurumları aracılığıyla bu güçlü duyguya kabul ve desarj alanı sağlar. Bunun için ürün ve davranışları seçer, kabul eder. Günümüzde ise toplumun arabulucu rolü azalmaktadır. Sosyal medya ortamlarında ise bu dengeleme süreci daha problemli bir duruma gelmektedir.

Lasch (2019), narsistik kültürde toplum tarafından kabul gören güçlülük öğeleri olduğunu, örnek olarak kaliteli ücretli eğitimin üst zengin azınlığın ayrıcalığı olduğu görüşünün toplum tarafından kabul edilen bir güçlülük durumu olduğunu ifade eder. Benzer şekilde daha hızlı sağlık hizmetleri, hava alanlarında ki özel geçişler, herkese açık olmayan kulüp, alışveriş özellikleri gibi öğeler de bu ayrıcalıklığın kabul edildiği ya da kabul sürecine dahil edildiği güçlülük unsurlarıdır. Yaygın olarak kabul edilen suç davranışlarının belirli güçlü kişilerde yaptırma, cezaya neden olmaması da maalesef tümgüçlülük alanının riskli şekilde yayılmasına neden olan büyük bir tehlikedir. Ülkelerin gelişmişlik düzeylerine göre kamusal hizmetlere ulaşım açısından farklılık görülmektedir. Gelişmiş ülkelerde tüm insanların hakkı olan sosyal, kamusal hizmetlere ulaşım, diğer gelişme düzeylerindeki ülkeler için ayrıcalık, imtiyazlı sınıflara ait bir özellik olarak karşımıza çıkabilmektedir.

Tümgüçlülük duygusuna sahip olan bireylerin gerçeklik ilkesi ötesinde satın alma, tüketim, gösteriş davranışları sergilemelerine gösterilen bireysel tepkiler ve yorumlar, narsist kırılmaya neden olacağından insan ilişkileri açısından problemlere neden olabilecektir (Lelord ve Andre 2022; Göka, Beyazyüz 2015) . Bu durumlarda narsist kişiliklerle iletişim konuları birçok kişi ve meslek grubu için daha önemli hale gelmektedir. Ribeiro (2015), kişinin ister marangoz, ister bilim insanı, ister köylü olsun, sağlıklı narsisizminin nesnesinin kendi işini başarma yeteneğinde mevcut olduğunu belirtir. Çalışma sürecinin şartlarında birey birçok farklı boyutta gerçeklik sınamalarıyla karşılaşacağından, kendi sınırlarına dair belirli bir gerçekçi güçlülük dengesini kazanabilecektir. Örnek olarak ahşapla, metalle, betonla, sıvıyla yapabileceği maddenin fiziksel gerçeklik kurallarının devreye alınması zorunlu olduğundan, başarısızlıktan arınık şekilde gerçekçi bir başarma, tatmin ve güçlülük duygusu elde edilebilecektir. Tümgüçlülük duygusuna nesne ilişkileri aracılığıyla sahip olan bireyin iş, ilişki ve hayat gerçekleri sahasına çıkması, zamanla sağlıklı bir gerçeklik algısını kazanmasına katkı sağlayabilecektir. Ribeiro (2015) ayrıca, kazanılan maddi zenginlik ve miras yoluyla edinilmiş zenginliğin dışında başka geçerli tümgüçlülük araçlarının seçilmesi halinde maddi mallara sahip olma anlamında ki sosyal değişimlerin ve buna yönelik algıların daha kolay değişebileceğini ifade etmiştir. Kişinin tümgüçlülük duygusunu bu hazır maddi kaynaklardan değil de, herkes tarafından ulaşılabilir daha genel geçerli güçlülük unsurlarından alması (örneğin bir iş, sanat, spor, bilim vb dalında yetkin başarılı hale gelmek) sosyal değişim ve yapılanma açısından toplumsal kaynaşmaya da katkı sağlayabilecektir.

Kaynakça

- Alper, Y. (2012) *Psikanaliz ve Aşk. Psikanaliz, Aşk ve Yaratıcılık Üzerine*. Özgür Yayınları.
- Alshishani, D. (2023) *Sağlık Çalışanlarının Kırılgan Narsisizm Düzeylerine Göre Ölüm Kaygısı, Yalnızlık ve Ölüme Karşı Tutumlarının İncelenmesi*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi. YÖK Ulusal Tez Merkezi
- Auchincloss, E. L., Samberg, E. (2012). *Psychoanalytic terms and concepts*. American Psychoanalytic Association (Eds.). Yale University Press.
- Aydıнай Satan, A. (2014). Öğretmen Adayı Öğrencilerin Psikolojik Danışman İlişkin Metaforik Algılarının İncelenmesi. Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 26, 64-92. <https://izlik.org/JA35UM52FF>
- Blackman, J.S. (2024). *101 savunma. Zihnini kendini koruma yolları*. Psikoterapi Enstitüsü Yayınları.
- Becker, E. (2024). *Denial of death*. Kepustakaan Populer Gramedia.
- Decherf, G. (1986). *Cedipe en groupe: psychanalyse et groupes d'enfants*. FeniXX.
- Fenichel, O. (1974) *Nevrozların psikanalitik teorisi*. Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Yayınları.
- Firestone, R W. (1994) Psychological defenses against death anxiety. In: Neimeyer, Robert A., Ed., *Death anxiety handbook. Research, instrumentation, and application*. Taylor & Francis
- Freud, A. (1937). *Ben ve savunma mekanizmaları*. Metis Yayınları.
- Freud, S. (2022) *Uygarlığın huzursuzluğu*. Cem Yayınevi
- Garcia, H., Miralles, F. (2019). *İkigai uygulama rehberi*. İndigo Kitap.
- Gökdağ C., Başaran, S. K. (2023) *Tamalar üstü yaklaşım: psikopatolojilerin ötesine bakmak*. Nobel Akademik Yayıncılık
- Göktaş Kulualp, H., & Karadağ, D. (2019). Davranış Bilimleri Açısından Halkın Turizmin Gelişimini Desteklemeye Yönelik Algısını Etkileyen Faktörler: Akçakoca Örneği. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 17(1), 40-62. <https://doi.org/10.11611/yead.494045>
- Green, A. (2001) *Life narcissism, death narcissism*, Free Association Books.
- Göka, E., Beyazyüz, M. (2015) *Geçimsizler. Kişilikleri Tanıma ve Geçinmeyi Kolaylaştırma Kitabı*. Timaş Yayınları
- Hart, H.H. (1948) Sublimation and aggression. *The Psychiatric Quarterly*, Vol. 22, No. 3, p. 389-412.
- Illouz, E. (2007). *Cold intimacies: The making of emotional capitalism*. Polity Press.
- İnce, M. (2018) Hayek'in Toplum ve İktisat Anlayışı: Eleştirel Bir Değerlendirme. *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi* 6/1. s.91-105. <https://izlik.org/JA67TT33EE>.

- Kalanithi, P. (2024) *Son nefes havaya karışmadan*. Altın Kitaplar Yayınları
- Kernberg, O. (2019). *Sınır durumlar ve patolojik narsisizm*. Metis Yayınları.
- Klein, M. (2015). *Çocuk psikanalizi*. Pinhan Yayıncılık
- Klein, M. (2012). *Sevgi, suçluluk ve onarım*. Kanat Kitap
- Kohut, H. (1971). *Kendiliğin çözümlenmesi*. Metis Yayınları.
- Kohut H. (1998) *Kendiliğin Yeniden Yapılanması*. Metis Yayınları.
- Kotera, Y., Kaluzeviciute, G., Garip, G., & Chamberlain, K. J. (2021). Health Benefits of Ikigai: A Review of Literature. (Eds) Kotera Y, Fido D. (Book) *Ikigai: Towards a psychological understanding of a life worth living*.
- Krizan, Z., & Herlache, A. D. (2018). The narcissism spectrum model: A synthetic view of narcissistic personality. *Personality and Social Psychology Review*, 22(1), 3-31. <https://doi.org/10.1177/1088868316685018>
- Lasch, C. (2019). The culture of narcissism. In *American social character* (pp. 241-267). Routledge.
- Lelord, F., Adnre, C. (2022) *Zor Kişiliklerle Yaşamak*. İletişim Yayınları
- Lowen, A. (2004). *Narcissism: Denial of the true self*. Simon and Schuster.
- Mahler, M. S. (1979). *The Selected Papers of Margaret S. Mahler, MD: Infantile psychosis and early contributions. Separation-individuation* (Vol. 1). J. Aronson.
- Masterson, J. F. (2010). *Gerçek kendilik*. İstanbul: Litera Yayıncılık.
- Ribeiro, F. C. (2015). *Economic Aspects of Omnipotence*. Scientific Research Publishing.
- Seneca (2019) *Mutlu yaşam üzerine – yaşamın kısalığı üzerine*. Türkiye İş Bankası Yayınları
- Smith, D. L. (1986). Omnipotence. *British Journal of Psychotherapy*, 3(1), 52-59.
- Winnicott, D. W. (1998) *Oyun ve gerçeklik*. Metis Yayınları
- Yavrutürk, A. R. (2024). Okullarda psikolojik sağlamlık ve inovasyon: yenilikçi psikolojik danışmanlık uygulamaları. *Akdeniz İnsani Bilimler Dergisi*, 14(2), 261-275. <https://doi.org/10.13114/mjh.1575107>
- Yeşilyaprak, B. (2013). *Mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığı. Kuramdan uygulamaya*. Pegem Akademi
- Young, J. E., Klosko, J. S., & Weishaar, M. E. (2019). *Şema terapi*. Litera Yayıncılık.

